

Armeluisociologie

BART TROMP

IN EEN SAMENZWERINGSTHEORIE IS ELK GERUCHT EEN PAAR BLADZIJDEN VERDER EEN VASTSTAAND FEIT GEWORDEN.

DE VERLICHTING introduceerde de idee van geestelijke vooruitgang, waarbij bijgeloof en religie geleidelijk plaats zouden maken voor kennis en wetenschap als instrumenten om de werkelijkheid te begrijpen. Dat optimisme wordt steeds meer gelogenstraft, want het obscurantisme neemt duidelijk toe.

Eén van zijn voornaamste gestalten is de samenzweringstheorie, hoofdbestanddeel van armeluisociologie. De uitgangspunten hiervan zijn dat toeval niet bestaat en dat achter de officiële werkelijkheid een geheel andere schuilgaat, die door 'de machthebbers' zorgvuldig wordt verhuld.

De samenzweringstheorie is dan ook een vast onderdeel van populisme. De populariteit van een thriller als *De Da Vinci Code* is grotendeels toe te schrijven aan de samenzweringstheorie waarop dit boek is gebaseerd, maar die is tenminste fictie.

Anders ligt het bijvoorbeeld met *nine-eleven*. Sinds een paar maanden draagt de Amerikaanse multimiljonair Jimmy Walker in Europa de boodschap uit dat de aanslagen

op de Twin Towers en het Pentagon het werk zijn geweest van de neoconservatieve machthebbers in Washington. Hij staat niet alleen. Ik kreeg een paar weken geleden een lijst toegestuurd van 133 websites die stuk voor stuk aantoonde dat de regering van de VS achter de aanslagen zat, wat in elk geval duidelijk maakt dat het internet nu het voornaamste medium voor zulke armeluisociologie is geworden.

Het mooiste voorbeeld van de laatste tijd is een boek, het vorig jaar verschenen *Mabel. 'Koninklijk' Bal Masqué* van Peter Siebelt, die zich onderzoeksjournalist noemt. Dit boek verdient het op scholen voor journalistiek als prototype van modern samenzweringsdenken gebruikt te worden.

Alle vaste ingrediënten ervan komen hier in veelvoud aan de orde. Het boek heeft als these dat Mabel Wisse Smit, nu getrouwd met prins Friso, de spil vormt van een internationaal netwerk, dat met list, geld en bedrog onder andere de oorlog in Bosnië zo heeft beïnvloed dat het drama Srebrenica kon ontstaan. Maar met 9/11 heeft ze vanzelfsprekend ook te

maken; ze past bovendien heel goed in het van linkse sympathieën vergeven Oranjestad, een gevolg van het feit dat de dochters van Juliana allemaal in Bilthoven op school hebben gezeten op De Werkplaats, van de anarchistisch geïnspireerde Kees Boeke.

Vast ingrediënt nummer één is dat alles met alles samenhangt. In het internationale netwerk van Mabel Wisse Smit wemelt het dan ook van de leerlingen van Kees Boeke.

Het tweede vaste ingrediënt is dat elk gerucht dat in de samenzweringstheorie opduikt, misschien eerst nog als zodanig wordt benoemd, maar een paar bladzijden verder een vaststaand feit is geworden. Als de auteur speculeert dat Mabel Wisse Smit vanwege haar inspanningen voor hulporganisaties in Bosnië op de hoogte moet zijn geweest van wapenleveranties aan de Bosnische regering, dan is ze niet veel later een belangrijk adviseur op het gebied van zulke leveranties geworden.

Ingrediënt drie is de schijn van wetenschappelijkheid en controlebaarheid. Het wemelt van de voetnoten in zo'n boek, waarvan

het merendeel echter geen enkele waarde heeft, bijvoorbeeld omdat de auteur zich baseert op zijn eigen blaadje. Voor de vergaandste beweringen ontbreekt even voorstelbaar elke bron of argumentatie.

Maar dat wordt – ingrediënt vier – op andere plaatsen nu juist weer aangevoerd als bewijs dat de samenzweerders erin geslaagd zijn de zaken geheim te houden. 'In het zesduizend pagina's tellende boekwerk is over Beatrix' rol geen letter te vinden.' (Het betreft hier het Niod-rapport over Srebrenica.)

Het volgende ingrediënt zijn verdachtmakingen en *guilt by association*. Iedereen die iets te maken heeft gehad met, in dit geval Mabel Wisse Smit, is meteen onderdeel van haar netwerk en dus ook verdacht, van Wim Kok tot Laura Silber, auteur van het uitste-

kende boek (en de gelijknamige BBC-documentaire) over het uiteenvallen van Joegoslavië, *The Death of Yugoslavia*.

Ten slotte zijn er de klinkklare leugens. Volgens Siebelt werd minister Relus ter Beek van Defensie bij het opstellen van zijn *Defensienota* in 1991 officieel geadviseerd door de Adviesraad Vrede en Veiligheid (AVV), en liet die zich weer adviseren door 'belangrijke beleidsmakers uit (Mient Jan) Fabers netwerk', waarop 'beide clubs samen met hoge ambtenaren de laatste hand legden aan hun advies'.

Aangezien ik toen deel uitmaakte van de AVV, weet ik dat dit verhaal van a tot z verzonnen is. De echte samenzweringstheoreticus zal uit zo'n mededeling echter besluiten dat ik ook in het complot zit.